

Hallintovaliokunta

HE 56/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.

Asiakasmaksut

Hallitusohjelmassa mainitaan terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus yhtenä niistä toimenpiteistä, joilla tavoitellaan sopeutuksia julkiseen talouteen. Lisäksi yhtenäistetään terveydenhuollon asiakasmaksut kansallisesti.

Asiakasmaksujen yhdenmukaistaminen valtakunnallisesti on kannatettavaa; näin ollen kaikki kansalaiset ovat yhdenvertaisessa asemassa. Näitä muutoksia ei kuitenkaan pitäisi tehdä puuttumatta nykyisen rahoitusmallin ongelmakohtiin.

Koska nykyisen rahoitusmallin siirtymätasaukset määräytyvät vuoden 2022 kustannustason perusteella tämä tarkoittaa, että kunnilta siirtyneissä kustannuserissä on eri hyvinvointialueiden välillä merkittäviä eroja. Tällaisia eroja on ollut mm. asiakasmaksuissa, jotka puolestaan ovat vaikuttaneet hyvinvointialueiden siirtymätasauksiin. Tämä saattaa näkyä kompensaationa alueille, joissa asiakasmaksujen enimmäismäärät eivät ole olleet käytössä.

Nyt valmistellussa hallituksen esityksessä on kerrottu, että mitä korkeampi palvelutarvekerroin alueella on, sitä enemmän valtion rahoituksen vähenemistä alueelle kohdistuu terveydenhuollon palvelutarpeen kriteerin kautta. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on muihin alueisiin verrattuna korkein terveydenhuollon palvelutarvekerroin, joten laskennallinen rahoitus on vähenemässä eniten. Pohjois-Karjalassa myös nykyiseen rahoitusmalliin jo sisältyvä siirtymätasaus on valtakunnallisesti kaikkein korkein. Näin ollen emme voi missään olosuhteissa kannattaa rahoitusmallia tai sen muutoksia, jonka vaikutukset edelleen huonontaisivat hyvinvointialueemme taloudellista asemaa.

Yleisellä tasolla asiakasmaksujen muutoksia ei tule vähentää alueiden rahoituksesta etukäteen, vaan muutosten vaikutus tulee huomioida rahoituksen jälkikäteistarkistuksen kautta voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi rahoitusta ei tule vähentää enempää kuin maksujen korotukset todellisuudessa lisäävät maksukertymää. Asiakasmaksujen laskennallinen arvio maksujen korotuksista ei tule vastaamaan todellista maksukertymää, sillä kertymää vähentävät muun muassa maksukattosäätely ja luottotappiot, joihin väestön sosioekonominen asema tulisi vaikuttamaan ja näin edelleen lisäisi alueiden välistä eriarvoisuutta.

Jälkikäteistarkistus

Hallitusohjelman mukaan rahoitusmallin kannustavuuden lisäämiseksi toteutuneiden kustannusten koko maan tasolla tehtävää jälkikäteistarkistusta lasketaan portaittain lisäämällä malliin niin kutsuttu hyvinvointialueiden omavastuu.

Tällä hetkellä toteutettava jälkikäteistarkistus on liian hidas mekanismi hyvinvointialueiden rahoituksen korjaamiseen. Hyvinvointialueiden talousongelmat ehtivät muodostumaan liian suuriksi, eikä nykyisellä jälkikäteistarkistuksella ole enää mahdollista korjata hyvinvointialueiden talousahdinkoa.

Ensisijaista olisi ratkaista hyvinvointialueiden rahoituksen perusongelma eli alueiden rahoituksen ja lakisääteisten velvoitteiden epäsuhta. Syntynyt talousahdinko ei ole hyvinvointialueiden syytä, vaan se johtuu rahoituksen perusongelmasta eli alueiden rahoituksen ja lakisääteisten velvoitteiden kohtaanto-ongelmasta. Tämä epäsuhtaan ratkaiseminen olisi ensisijaista, eikä rahoitusmallin jatkuva muokkaaminen entistä monimutkaisemmaksi ole ratkaisu. Rahoitusmallin kompleksisuus on johtamassa tilanteeseen, jossa aito tarveperusteisuus ja kannustavuus ovat kaukaisia haavekuvia.

Jos siirtymävaiheen rahoitusmallin suurimmat ongelmakohdat (ns. valuviat) korjattaisiin, tämän jälkeen olisi mahdollista kehittää tarveperusteista rahoitusmallia entistä enempää kannustavampaan suuntaan.

Tällä hetkellä suunnitellulla jälkikäteistarkistuksella on tarkoitus varmistaa, että todellinen kustannuskehitys ei pääse erkanemaan valtion rahoituksesta. Nyt suunniteltu mekanismi toimii täysin päinvastoin, minkä näkee vuosien 2027 ja 2028 VM:n tekemistä painelaskelmista, joissa hyvinvointialueiden rahoitus on pysymässä kaksi vuotta lähes samalla tasolla jälkikäteisrahoituksen loppumisen takia. Tämä on hetki, jossa hyvinvointialueiden taloustilanne romahtaa uudelleen, ja valtion rahoitus tulee erkanemaan todellisesta kustannuskehityksestä, jos nykyinen mekanismi toteutetaan.

Jatkossa on erittäin kannatettavaa, että siirtymävaiheen ratkaisujen toimivuus selvitetään ja niihin tehdään tarvittavat korjaukset, mikä tarkoittaa, että jälkikäteistarkistusta ei tule käsitellä irrallisena muutoksena rahoituslainsäädännön kokonaisuudesta.

Pohjois-Karjalan rahoituksen näkökulmasta suurin ongelma on siirtymätasaus, joka leikkaa vuoden 2024 rahoituksesta yli 60 milj. euroa tarveperusteisuuteen nähden. Lisäksi siirtymätasaus on suunniteltu pysyväksi toimintamalliksi. Siirtymätasauksen myötä hyvinvointialueet eivät koskaan tule olemaan yhdenvertaisessa asemassa, koska hyvinvointialueiden rakenteeseen sallitaan jäämään merkittäviä tuottavuuseroja. Ja tämä johtuu vain ja ainoastaan siitä, että siirtymätasaukset määräytyvät vuoden 2022 kustannustason perusteella, jolloin muun muassa Pohjois-Karjalassa olimme toimineet integroidusti jo vuosia. Olimme yksi valtakunnallisesti tehokkaimmista organisaatioista.

Kenenkään ei pitäisi hyötyä/kärsiä pysyvästi siirtymävaiheen ratkaisujen takia.

Ystävällisin terveisin

Kirsi Leivonen
Hyvinvointialuejohtaja
kirsi.leivonen@siunsote.fi
p. 013-330 8590

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote
Tikkamäentie 16, M-talo, 4. krs.
80210 Joensuu

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kirjaamo